

Leren in het museum: educatieve inzichten van Rika Burnham

Rika Burnham (Head of Education, The Frick Collection New York en coauteur van het boek *Teaching in the art museum*) stelt zich de vraag hoe we als museum relevant kunnen blijven. Het is haar missie om samen met de bezoekers kunst te interpreteren door middel van bewuste en excellente museumeducatie. Als educatief medewerker en gids heb je een grote verantwoordelijkheid. Je brengt bezoekers en kunstwerken samen, maar er is geen vaste formule voor deze ontmoetingen, wat het niet makkelijk maakt. Maar als je creatief bent en met plezier de dialoog aangaat, kan je een zeer rijke ervaring creëren.

Rika Burnham heeft inmiddels 25 jaar ervaring in het begeleiden van bezoekers (in the Metropolitan Museum of Art in New York, the Art Institute in Chicago, The Barnes Foundation en nu in The Frick Collection New York).

Een interpretatieve gemeenschap

Het is belangrijk uw leerdoelen te definiëren. Burnham ziet een groep als een 'interpretatieve gemeenschap' die collectief betekenis geeft aan een kunstwerk door middel van dialoog. Collectieve en individuele interpretatie vallen samen. Ze kiest voor de pedagogie van de vrijheid: studenten of bezoekers brengen mee wat zij zelf weten en de gids brengt in wat hij/zij weet.

Burnham laat zich hierin inspireren door de Braziliaanse filosoof Paulo Freire die stelt dat een leraar niet iemand is die onderricht, maar die leert van zijn studenten. Studenten worden leraars. Zo ontstaat er een gezamenlijke ontmoeting met een kunstwerk.

Voorheen was het de gewoonte om bezoekers één enkele betekenis van een kunstwerk te geven, bijvoorbeeld uit de kunstgeschiedenis of uit onderzoek. Deze betekenis werd meegedeeld aan de gidsen, zodat ze de juiste feiten konden doorgeven aan het publiek. In het midden van de 20ste eeuw ontdekte men dat bezoekers ook iets te zeggen hebben, wat soms overeenkomt met de stem van de curator, maar soms ook niet, en dat dat verrijkend kan zijn. Ondersteund door de 21ste-eeuwse postmoderniteit aanvaardt men meerdere stemmen en verhalen, ook in het museum, en nodigt men bezoekers uit om te participeren.

Toen Rika Burnham in het Metropolitan Museum werkte stelde ze zich aanvankelijk als doel dat studenten plezier moesten beleven aan het museumbezoek en dat ze later zouden terugkomen. Maar na 10, 15 jaar praktijk kreeg ze het gevoel dat dit maar magere doelstellingen waren.

Ze nam de beslissing om haar doelstellingen te herzien. Hoe bereik je een diep leerproces? Door samen intens te kijken naar kunst, door geabsorbeerd te worden door een kunstwerk en door samen na te denken en te praten. Zo leer je een kunstwerk echt kennen.

Het theoretisch kader hiervoor vond ze bij John Dewey, die *'art as experience'* centraal stelt in kunstbeleving. We leven in een continuüm van ervaringen, de hele dag door, maar als in het museum de tijd stilstaat bij een kunstwerk, het je niet loslaat, en je denkt er later nog over na, dan kan je spreken van *an Experience*. Dit kan je bereiken door betekenis te zoeken door middel van gedachten, observaties, vragen en bedenkingen.

Hoe kom je tot een rijke dialoog met je bezoekers?

Rika formuleert hiervoor vier condities:

- Laat als gids ruimte voor stilte en ruimte voor spreken.
- Aanvaard dat ideeën van bezoekers in willekeurige volgorde naar voor komen.
- Elk idee is welkom in de dialoog. Geloof in de waarde van wat een bezoeker te zeggen heeft.
- Stop met vragen stellen, maar laat de deelnemers het gesprek leiden door wat ze zien en willen weten over het kunstwerk.

Dit staat in contrast met betekenis geven van bovenuit, met een autoritaire stem. Deze praktijk komt nog dikwijls voor in musea, maar hierdoor sterft het kunstwerk voor je neus. Of zoals Dewey zegt: *The information shuts down experience*. Of zoals Freire stelt: de bezoeker wordt gemarginaliseerd.

Burnham illustreert haar praktijk met een dialoog bij een stilleven van Chardin uit de Frick. Bezoekers hebben gedurende bijna een uur samen nagedacht en gekeken. De pedagogie van de vrijheid komt hier tot zijn recht, volgens de idealen van democratie, sociale gelijkheid en een participatieve wereld.

Dit is niet gemakkelijk in de praktijk, stelt Burnham. Moeten we de pedagogie van de vrijheid volgen?

Wat als het een verkeerde kant op gaat?

- Wat als een kunstwerk alles kan betekenen?
- Wat als de dialoog fout gaat?
- Wat als (politiek) foute ideeën worden gedeeld?
- Wat als we interpretaties horen die we eerder vrezen dan toejuichen?
- Wat als de verwachting van de curator haaks staat op de interpretatie van de bezoekers?

Burnham adviseert om niet te censureren wanneer foute interpretaties naar boven komen, maar de verzameling van interpretaties uit te breiden.

"The text reads you as much as you read the text"

Of wat als er meerdere interpretaties bestaan? Over het werk 'de H. Franciscus' van Bellini (Frick Collection) bestaan immers erg veel interpretaties. Het werk blijft een mysterie. Burnham stelt dat verhalen van elkaar kunnen verschillen, dat je als gids een ervaring probeert te creëren die op voorhand niet vastligt!

Burnham toont aan de hand van een fotoreeks van de Chinese kunstenaar Haibo aan dat de mening van de bezoekers verschilt van deze van de curator. Zie als gids al deze meningen niet als een uitdaging maar als een geschenk, meent ze. Er ontstaat zo een universum van interpretaties, iedereen mag participeren. Er zijn geen juiste of foute antwoorden, wel betere of slechtere, maar iedereen mag tot zijn betekenis komen.

Het verschil met een lezing of een socratisch gesprek

Volgens Freire is een lezing zoals een bank: men opent het hoofd van de studenten en giet het vol met informatie, net zoals je geld stort aan de bank. Dit is een dode onderwijspraktijk omdat we studenten leren om passieve ontvangers te zijn en geen participanten.

Burnham betreurt dat deze praktijk nog in musea wereldwijd voorkomt.

Het Socratisch gesprek op basis van vragen heeft voor haar hetzelfde resultaat: je geeft een richting aan met je vragen, om dan ook zelf informatie te geven.

Daarom stelt ze voor om zelf geen vragen te stellen, maar om dit over te laten aan de deelnemers: wat willen ze weten? Welke ideeën hebben ze? Als je dit toelaat komen kunstwerken tot leven. Door als gids steeds opnieuw groepen mee te nemen naar hetzelfde kunstwerk word je als gids een bewaarplaats van alle mogelijke interpretaties: koester ze!